

dijalektičnimi, deloma zastarelimi izrazi in zvezami. Posamezna imena in flamske izraze je prevajalec prav srečno poslovenil. Nič ne bi škodovalo, da je bil tu dosleden ter postavil namesto raznih flamskih izrazov za jedi in podobno kar pristna slovenska imena, pa najsi tudi ne odgovarjajo točno originalu, saj je to narodna epopeja, namenjena najširšim krogom občinstva; za inteligenta bi v tem slučaju zadostoval originalni izraz pod črto. S tem bi prišlo v prevod več enotnosti. Sicer pa je to seveda stvar okusa. Gotovo je, da je prevod v celoti slovenska umetnina, ki nudi slovenskemu čitatelju vso umetniško silo in estetične krasote, ki odlikujejo original.

Začetnih 34 poglavij je prevel O. Župančič. Odveč bi bilo, ako bi hoteli tej okolnosti posvečati posebno pažnjo ter stikati po razlikah v jeziku obeh prevajalcev. Župančičeve prevode dovolj poznamo in cenimo iz drugih del. Naj zadostuje, ako ugotovimo, da je Župančičev del prevoda nekoliko nežnejši in rahločutnejši. Z veliko ljubeznijo in opreznostjo izbira Župančič svoj besedni zaklad, Debeljak pa se nikjer ne straši krepkega, robatega, ako hočete tudi kosmatega izraza, ki pa vedno odgovarja duhu originala. *Dr. F. Sturm.*

Josip Kostanjevec: Zbrani spisi. I. zvezek. Samozaložba.

Naš literatski veteran povezuje svojo literarno žetev v snopje. Letina ni bila slaba, snopja bo cela kôpa, še čez. V samozaložbi je začel izdajati po pet pol obsegajoče snopiče v mali osmerki. Ureja jih po časovnem redu. Tako imamo v pričujočem prvem snopiču prvence. Že ti so kazali, ko so začeli izhajati v «Ljubljanskem Zvonu», lep dar realističnega pripovedovanja. Josip Kostanjevec, tako se mi zdi, se je šolal pri Jurčiču in Kersniku, posebno pri Kersniku. Njegove novele iz trškega in malomestnega življenja to dokazujejo. Kot novelist je imel v svoji dobi veljavno ime, ki se je, če se ne motim, rado imenovalo obcnem z imenom novelista Tavčarja. V tisti dobi je bil Josip Kostanjevec na višku svojega literarnega snovanja, takrat je napisal skoraj vsa in najlepša svoja dela. Pozneje mu je «na življenja trnjevi poti» moč peresa nekoliko odnehala. Ladjico življenja so mu zgrabili nemirni, viharni valovi in so mu jo metali ob čeri... Najtrdneje in najbolje pa se je držal v mnogih povestih, ki jih je napisal za Mohorjevo družbo. Škoda, da ni spoznal, kam še posebno spada po daru svojega gladkega in prijetnega pripovedovanja. *Ivan Zorec.*

Erjavec Fran: Slovenci. Zemljepisni, zgodovinski, politični, kulturni, gospodarski in socialni pregled. V Ljubljani, 1923. 259 str. (Znanstvena knjižnica, 6. zvezek.)

Erjavec si je stavil vse hvale vredno nalogo, da poda v enotno sestavljeni knjigi točen opis celokupnega slovenstva na vseh poljih javnega udejstvovanja in zasebnega narodnega življenja; tak opis bi naj služil v informacijo inozemstvu, Slovincem samim pa bi naj bil nekako zrcalo, v katerem bi naj brali, kaj so doslej že opravili in kaj je še treba opraviti. Vse gradivo je razdeljeno v dvanajst poglavij: 1.) slovensko ozemlje, 2.) Slovenci v preteklih stoletjih, 3.) slovenski preporod, 4.) Slovenci med svetovno vojno, 5.) Slovenci po osvobojenju, 6.) slovenske politične stranke, 7.) slovenski jezik, 8.) slovenska književnost, 9.) slovenska upodablajoča, glasbena in dramatična umetnost, 10.) ljudska prosveta in kulturne organizacije, 11.) slovenske gospodarske in socialne razmere, 12.) Slovenci in Jugoslavija. Kdo drugi bi si želel mogoče drugačna poglavja ali med njimi vsaj drugačno razvrstitev; vzemimo stvar kakor je pred nami in priznajmo, da je tukaj n. pr. tvarina, ki se obravnava v pogl. 9. do 11., sploh prvič v celotnem pregledu sestavljena in marsikje črpana iz prvotnih, v tisku sploh še ne priobčenih virov.

Sestavo takega dela otežuje — v enaki meri kakor njega oceno — pri nas najprej dejstvo, da zanj še nimamo dovolj gradiva, ki bi bilo tako podrobno obdelano, da bi se njega zanesljivi rezultati lahko sprejeli v tak kompendij. Prav za prav bi bil moral vsako poglavje napisati strokovnjak, ki pozna dotično materijo; da se to ni zgodilo in da se je moral takega celotnega dela lotiti posameznik, tega so krive razmere, ki vladajo med našimi založniki in našimi strokovnjaki. Erjavec si je sicer zagotovil pomoč in sotrudištvo strokovnjakov, ki se jim v predgovoru zahvaljuje, toda iz knjige ni nikjer razvidno, katero in kako pomoč je dobil od njih. Zato je popolnoma umljivo in naravno, da nosi vso odgovornost Erjavec sam; kdor kolikor toliko pozna naše knjižne razmere, bo smejé odklonil misel, da je n. pr. prof. Prijatelj kakorkoli odgovoren za 8. poglavje, ki ga je «napisal» Erjavec!

Druga težava tiči v dejstvu, da obsega knjiga preteklost in sedanost, torej dejstva, ki jih gledamo že objektivirana iz distanc in ki so v naši zgodovini dobila že kolikor toliko zaokrožene in priznane formule, na drugi strani pa sodobne reakcije na živi tok dogajanj, ki se vrše okoli nas in pri katerih smo sami aktivno ali pasivno udeleženi. Pri delu s tako zasnovo, kakršno je baš to, bi se moral pisec trajno zavedati nevarnosti, pred katero stoji: da bo dogodke sedanosti opazoval samo s svojim lastnim čutom in iz perspektive sedanosti opazoval in opisoval tudi preteklost. Individualna zamisel in individualna nota pisanja sama po sebi kajpada ni nikak greh; kjer pa gre za občutje celote, mora posameznik, ko ima priliko o njem govoriti, upoštevati tudi pravice oaih, ki jim ta prilika ni dana, ki jim torej ne sme samolastno imputirati lastnega občutka kot nekaj splošnega.

Če si s teh stališč ogledamo Erjavčevo delo, mu moramo priznati izredno vnemo, s katero je zbral raztreseno in večkrat težavno pristopno gradivo. V knjigi je — to se lahko reče brez pridržka! — zakopan ogromen trud; v gradivu, ki se je na ta način v njej nabralo, tiči te knjige trajna vrednost. Jeli to gradivo samo po sebi tako veliko ali pa je bil Erjavec tako slab: jasno je obenem tudi, da gradiva ni zmožel, ampak da je baš narobe gradivo premagalo njega. Konkretne podatke je z izredno iznajdljivostjo znal poiskati in jih je znal tudi spretno in pregledno podati. Kočljivejša pa prihaja stvar tam, kjer gre n. pr. za nekaj več, recimo za oceno tega konkretnega materiala, za njega porabnost, ali pa za imponderabilije, ki se sploh ne dajo izraziti v številkah. Tako bi n. pr. pri naštevanju našega strokovnega časopisja nikakor ne bilo odveč, če bi se pri njem povsod tudi navedla letnica, kdaj je kak strokovni list začel izhajati; medsebojno razmerje teh letnic bi dajalo lepo sliko, kako smo se počasi v posameznih panogah — in v katerih — stavili na lastne noge. Tudi označba časopisja je včasih premalo točna, včasih pa sploh manjka. Erjavčeva nemoč pred dejstvi, pri katerih ni dovolj, da jih samo štejemo, merimo in tehtamo, pa se prav posebno kaže v poglavju o naši književnosti.

Parkrat je Erjavec pozabil na zasnovo in namen svojega dela: saj hoče vendar podati mislečemu izobraženstvu — pri nas in v tujini! — pregleden material, na podlagi katerega si naj o n o ustvari svoje mnenje o nas. Zato so vse njegove opazke, s katerimi pomembnost gradiva podčrtava, ilustrira in poudarja, popolnoma odveč: mislečega občinstva ni treba z nosom butati v gradivo, ki temu mislečemu občinstvu že samo po sebi dovolj jasno govori. V takih slučajih so Erjavčeve opazke neprijetna ciceronska vsiljivost, ki se komaj za silo dá opravičiti z vnemo in veseljem, ki sta ga navdajala pri njegovem delu. Vsa taka ponavljanja — včasih dobesedna! — vsa napetolična

retorika in mučne rekapitulacije, vse to diši zelo neprijetno po onem «Iz tega se učimo...», s katerim so nas njega dni maltretirali v šolah. S takimi sicer dobro mejenimi, a nepremišljenimi medklici je Erjavec jasnemu in tehtnemu govoru svojega gradiva vzel dobršen del njegove učinkovitosti. Zato nikakor ne bo dovolj, če bi se pri prevodih v tuje jezike, ki se nam obljublajo in ki bi jih bilo le želeti, tekst kratkomalo prevedel: treba ga bo naravnost preliti!

Sedem strani obsegajoča bibliografija je prav za prav poglavje zase in bi lahko tudi bila šteta kot posamezno poglavje. Tako pa se, vkljub opombi pod naslovom, zdi, kakor da naj dokumentira podatke knjige, ki je na nje podlagi sestavljena. Sama po sebi je ta bibliografija razveseljiv dokaz, da smo na tem polju vendar že marsikaj storili; čitatelja knjige pa bo opozorila na marsikatero delo, s pomočjo katerega se bo lahko o tem ali onem podrobneje informiral. V legendi malega zemljevida bi moralo namesto «Jugoslovani» stati «SHS». Erjavcu težko verujemo, da Slovencev izven naše kraljevine ne prišteva k «Jugoslovanom»; po moderni — politični! — terminologiji jih ta ali oni ne sme šteti k «Jugoslovenom», k «Jugoslovanom» jih pa mora vendar!

Loviti napačne podrobnosti je v takem delu za vsakogar lahko; celoti niso tako zelo na kvar in se bodo v novih izdajah lahko dale popraviti. Eno pa bi vendar še rad omenil, ker je v naši literaturi vendar že prestar in prehud greh. Pisava «Slatkonja» izvira iz etimologije, ki je bila že pred štiristo leti napačna in je njej tudi samo polovična koncesija; dosledno bi morali pisati po njej «Zlatkonja». Pravilna oblika je edino «Sladkonja»! Fatalno je tudi, da najdemo tiskovno napako «paralelizirati» (nam. paralizirati!) kar na dveh mestih, in da beremo na isti strani trikrat zapored «Reiffeisen»!

Mislečemu izobražencu, ki lahko abstrahira od tukaj grajanih slabosti, daje knjiga s svojim gradivom mnogo pouka in pobude za razmišljanje. Posebno v onih poglavjih, ki so v tej knjigi sploh prvič na podlagi današnjih podatkov v celoti obdelana; zaradi njih jo bo — dokler ne dobimo kaj boljšega — vedno s pridom jemal v roke vsak, kdor se pri nas na ta ali oni način udeležuje javnega življenja. — Po vsem tem pa seveda še s prav posebnim zanimanjem pričakujemo delo prav enake vsebine, ki ga «Srpska književna zadruga» obljublja iz peresa prof. Ilešiča.

J. A. G.

*

O Erjavčevi knjigi bi izpregovoril najprej nekaj načelnih besed glede načina njene sestave. Iz besedila ni razvidno, kaj je njegova last in kaj njegovih sotrudnikov. Bibliografija n. pr. je Glonarjevo delo, dasi ni hotel biti imenovan. Ako so tudi drugi sotrudniki izdatno sodelovali, ne da bi bili hoteli izrečno biti imenovani, potem bi Erjavec ne smel biti podpisan kot pisatelj, ampak bi bil moral v naslovu označiti, da je knjigo sestavil s sodelovanjem strokovnjakov.

Glede razdelitve tvarine bi bilo treba reči, da naslov «slovenski preporod» ni popolnoma utemeljen, ker se razpravlja tu v prvi vrsti o političnem življenju od 1848. leta do svetovne vojne, dasi se je začel slovenski preporod že v drugi polovici XVIII. stoletja ter se vršil kulturno-politično in gospodarsko-socialno. Poglavje bi se moralo bolje nazvati: slovenski politični preporod.

Oblikovno je spis ponekod preveč bombastičen in žurnalističen. Ako se naj prevede v kak svetovni jezik, potem se morajo poleg vsebinske revizije odstraniti tudi razni superlativi, da govoré za nas dejstva brez polemičnih opazk. Izrazi naj bi bili izbrani, brez dolgovčnosti in banalnosti, n. pr. prava pravcata evropska višina (str. 125).